

КОЛ СОРУЛГА

Кызыл хоорай Советинге маарамжыр көдө ажыл-иштерин малдан алып продуктуларын бүдүрерин көздөүр, ону куруннегез саларынын аныгы оннагаларын чуула бетиңде күөсүлдүр дөш бөрүлганын ачырап турар. Күөсүлдүр эгт саларынын төс аларда планын оннагаларын оорай Советинин ажил-агыларын 88,1 хуу күөсүлдүр, бо алары-биле чүткүлдүр ажылан. Ол шыкаш сүт дужаары ала-ла чүгөрү чоруп келген.

Хоорай Советинге маарамжыр турар ажил-агылар бо бийлеңг чыла 44 тонна этти, 73,6 тонна сүттү, 500 үч турган планан амыр эрип, дүктү куруннегез саларынын оннагаларын додур күөсүлдүр аргалыг.

Ынчалза-даа бо хүнерге дээр дүк кыргылааш болган куруннегез саларынын темизин алаан кошка болун турарын, ол талазы-биле планын чүгө чартык кезини күөсүлдүр амыр аргалыг болганмыс төдөрлүг херечелен турар-дыр. Хоорай Советинин ажил-агыларын «Терез» колхоз бо «Кара-Хаз» колхоз хой ажылагы. Ол ийи жыл-агыдан 58 тонна, азы төтен чылазындан 23,4 хуу

хөй дүктү бо чылын садар ужурулуг. Ону күөсүлдүр бир хойга онааштыр 2 кг 150 грамм дүктү кыргып амыр деп санап көрөн бис. Амыр үеде ол ажил-агыларда кол кыргыла дооступ турар. Херек кырында ортумаа-биле бир башка онааштыр 1 кг 900 грамм дүк алдынган.

Бир эвес санап көргөниң Бугаар алган болза, 6,1 тонна дүктү планан амыр амыр аргалыг турган ийи. Терез-агылар биле кара-хаакчылар дүк кыргылаашкыны темизин дүргөлдөп, оон шынарын эки-жидер дөш багай эвес амыр алаан болза-даа, планын күөсүлдүрине чедир 5 тонна дүк херек болуп турар.

«Терез» колхоз 12 тонна дүк дужаар. Бодун дүктү хой колдан ол ажил-агы бо чылын бир баштан-на 1,2 кг дүктү кыргып алырын хүлээген. Баштайгы кыргылааш ол сорулга күөсүлтинейн барган болган амыр үеде байдалы багай. Ынчалза-даа колхоз баштаар чери, түскай аюемингер бо чылын эрте төрөөн хураганнарын кыргылааш чедишкенин чорудуп, оон бир башка онааштыр 350 грамм дүктү кыргаан. Колхоз 10 тонна дүктү дужааган, арткан

2 тоннаны ам агаарлар деп турары 6200 баш улуг хуондан амыр деп турар.

«Кара-Хаз» совхоз 45 тонна дүк планын, ол дээрже эртең чылазындан 31,3 хуу хөй. Совхозтун хойдулары 14241 баш улуг хойну кыргаш, 40 тонна дүктү куруннегез дужаар аргалыг болган. Ажил-агы оон хөй дүктү амыр аргалыг турган, ыңчалза-даа эртең кыжын хонун күш-деңгидең багай болганнан бир башка онааштыр планда күөдүнгөндөн 200 грамм эвез дүктү алган.

Ам арткан 5 тоннаны совхозтун күөсүлдүр амыр бергенден турар. Чүге дие, хонун хөй кези нарын дүктү болганда, агаарлашкына эки дие 5160 баш эрте кыргыттынган хойну кирип болур. Оларын бирээниге онааштыр 500 грамм дүктү амыр деп санаарга безин 3,2 тоннадан ашас.

Ынчалган колхоз биле совхоз дүк планын күөсүлдүр ийи кыргылааш шынгыны хынамчалыг, бедик организастыг чорудары чууга.

Х. МОНГУШ,
Кызыл хоорай Советинин нөдөз ажил-агы эргелелин хөй зоотехниги.

МАКТАЛГА ЧЕТКЕН ЭРЕС-КЕЖЭЭ СИГЕНЧИЛЕР

Буга шазынта доштай дүшмен машина-ны кабинетинден үнүп келген калпактай кижиге № 1 хову бригаданын бригадирин Петр Григорьевич Грачев ол болду. Ол ханышы шору чогажыгашты ама халааш, кырында кызыл тунчугаш хадып турган тракторга барды.

— Амыл-ижикви канып чоруп тур, Володя. Дөө эвонго барып чорумда тракторларын сарсаал чок ажылдаан-на боор ала?— деп ол айтырды.

— Дөртөлзө кестирип-ле тур бис. Хүннүң изин-ле берге-дир. Мындаагы чаашкынын хүнериниң орну бо боор ийин. Сиген дүргөн кургаар харын эки-дир. Өөрүм соондан чоруптайн — деп, Володя Оюн харыылааш, амылын уламчылады.

Бригадирден «Элегес» совхозтун сигенчилериниң дугайын сонугурап айтыра дүргөлдөп, хөйлөниң карманындан сазын уштуп келгеш, мында бугу чүвени айтып каан дээн аян-биле менче сунду. Ол директорнун дужаалы болду. Сөөлгү ийи он хонунтун түңкөлиң Бугаар ийинтиң малаыга быжык чөм-суурну белеткээр херекке № 1 хову бригаданын кижигүнериниң күженишкенин ажылдаан болгаш социалисттик чарыштың бирги черин чаалап алганын ында айтыпкан болгаш шилчирип Кызыл тук-биле чергелештир ашша шаңналын бээрин доктааткан дужаал болду.

— Шаңнал дээш байыр чедирдивис, эш бригадир—дээш демги сазыны дедир сунарынга, Петр Григорьевич сеткили ханган дег хулузуруп көрүп тур.

— Ол-даа канчаар. Сигенчи бригаданың ажылының дугайын дегереди чугаалап бээрин орданжып көрөйн — деп, бригадир чугаалааш, буга кыдында тал хөлөгезинче эдerti бергеш, уламчылады:— Бисте сиген кестирер дөрт машина бар. Оларын Владимир Монгуш, Виктор Николаев, Владимир Оюн, Мар-оол Оюн олар башкаар, эртең эртеден орай кезээге чедир онза шуудурга ажылдап турар. Тарымал ситен кезериниң нормазы 6,3 га боор чүве. Оолдар бо хүнерде кижин бурузу 10 гектардан куудулатпайн турар. Эртең чылгызынга бодарга сигенниң дүндүз эки, ажылдап турар кижилерге ол безин улуг салдарыг болду ийин. Бистин бригаданың амылчынары болгаш механизаторлары Кулузун сүт-баран фермазынга болгаш хой амылынга хергелээр 1500 тонна мал черин белеткээр сорулгалыг. Эртең айт-

ның чаыс-бораңныг хүнери турзажок, кижиге бурузу кызымак ажылдап, таарымчалыг шак бурузун чөп ажылдап тургаш, 300 тонна сигенни болгаш 400 тонна сажыты белеткээн.

Оң соонда кестирген сигенни бөлүп, сарааттап турар эвонго бригадир-биле кады чөдө бердивис. Сарат салыр машина-нык чоогунда волокушалар, бөлөр машиналар ыңай-бээр маңашкан — амыл түлү. Бичири чай кадында эвонунуң удуруткучуу Сарыг-оол Оюн-биле чугаалаштыыс.

— Бар-ла шазыыс-биле ажылдап, совхозтун мал черини белеткээр эвонларын аразында калбарган социалисттик чарыштың бирги черин ээлеп турар мындагы бис — деп, ол чугаалааш уламчылады:— Бисте ховчун механизаторлардан эгдээш школачыларга чедир кандыг-даа кижилер бар. Оларныкы иштинден сиген бөлдүрүкчүу Эндей Сат, волокушада ажылдап турар Соппа Оюн олар хүн бурунун үлүг-нормазын доктаамал амыр күөсүлдүр, өскөлөргө үлөгерин көргүзүп турар. Кестирип каан сигенни бөлүп, сарааттаар талазы-биле боттарыныска маарамжыкан бугу ажылдары чогуур хуусаазында ылып, эки шынарлыг чөм-суурну белеткээринче кижиге бурузунуң кичээгейи угланган.

Бригаданың сигенчилери-биле ужура-жылгавыс дооступ, кемээки серин дүжүп орда, бир холунда хууңчугаш туткан ирей надырын эгиннепкен бо келди. Ол болза хамааты болгаш Ада-чурт дөйүннэриң кириңкисин, пенсионер Илларион Павлович Карпенко болду.

— Харын ам 75 четкен. Ынчалза-даа бо хире чууга кампаия чоруп турда канчап анаа ораар. Машиналыг кестирип болбас буга эриктери, талдар аразы черлерниң сигенни хол надыры-биле хал, белеткетиңген сигенниң чартыян бодумга амыр, өскөсиз совхозумга дужаар кылдыр деринция чери-биле дугурушкан мен. Бар шаам-биле ажылдап, улуг херекке үлүүмү кирип турар ирей-дир мен ийин— деп, баштап кырган чугаалады.

А. ЧАРЫШ-ОЛ.
ЧУРУКТАРДА: сиген кестиреңчилери механизаторлар Виктор Николаев биле Володя Оюн.
75 харлыг пенсионер И. П. Карпенко. Эвон удуруткучуу Сарыг-оол Оюн сараат салып тур.

Ю билейге мээң белээм

Хөй национал, найырал-ды совет удустарын улуг бөлдөи — Совет Социалисттик Республикаларын Шилеенин тургустунганындан бөрүлганын чартык чүс чыл бийлеңгиге төлөткөн соңду араалгаар дээш бугу улус-чарышка киришкеш, белет-ин хүлээлени алган мен.

Хүлээлени аларда кижин дунун чедип амыр ажил-хөен ылавылган көөр, боттут итин төдөргай сорулгаларын амыр болгай. Дуржу-м-на бар, чедишкенин-е ску дээш боттамас алаашын берип болбас ужурап.

Мал ажылын беддеринге н баш сайын өсүреринге, додугузуун албедеринге өкпейкир кирип, бердинген өткитки жалганы күөсүлдүр, ий-нитинин ажил-хөереңге үүмү кирип дээш өм экоммунист Хуна Вилги-на-биле кады кужуветуу амыр ажылдап турар бис.

Алардыг юбилейге төдөл-салышкын дээш бистин боттун Шекпээрде хойжу адазынын малчыны Доржу

Аныянович Ооржакты социалисттик чарышка кыйгыргаш, төрүүр чүс баш хойга онааштыр 100 хураганын, хой бурузунден-не 2 кг дүктү алырын, хураганнарын, хойларын ортумактан өрү күштүг турарын чедип амыр. 10 тонна ситенин кезип, 10 тонна кок-суланы бөлүп белеткээрин, кыштагаалаашкына белеткелди эки чорудуп, хураган дорук-турар чаа кажааны тударын, кыштама Тербе-Дашка чүвар-бакын кылдып деририни хүлээлтеме айткан мен.

Хүлээлени алары ажылдын эгези, а күөсүлдүр — кызымаккай чорукту негээр. Эртең кыштын ширини уржук-тарын амыр өртүшкөөн, хой оодаашкынын чедишкенин чоруткаш, төрүүр 298 хойнун 310 хураганын, азы 100 хойдан-на 105-ти меңди дорук-турдуус. Ол хураганын ам үкеш, совхозта дужааган мен.

Малчынын ажылынга база бир чууга көргүзүт — дүк. Улуг хойлардан нийтиси-биле 715, 2-кг. бир хойга онааш-

тыр 2400 грамм дүк алдынды.

Амыр үеде көдөз ишчилерини мурунда шалыпчы сорулга — мал чөмөңгө белеткелди. Анаа киришкеш, Көжө-де 5 тонна ситенин кескеш, сарааттадым. 10 тоннанын орнунга 5 тонна амыр дээш, Хөмчик шынаазында ситен келип тур мен. Кыштага кажааларга, чуртталга бакынынга үрүмек септелгени чазын-на, чазаалган көкөжиниң мурунда кылдып, 30 тонна кургаг өдөкти бөлүп белеткээр бис.

Манчуректин Хөмчүк шээр малга таарымчалыг чайлаг чер. Коландыс ам эки сериң турар. Бистин үскен хураганнарымын кыргылааш ам чоруп турар.

Алардыг юбилейге уткуштур алган хүлээлтеме күөсүлтиңген турарынга бугувердиг мен.

О. ДАЖЫ-НАМЧАЛ,
«Алдан-Маадыр» совхозтун Ору-Шал бригаданын хой-жуу, Ленин орденин эдилекчиси.

ма удустарың найыралды, Ленинчи национал политика-нык амыдыралга чайышпап турганмыда. Бирга ээлчегиниң база бир четпес чүдү — уран чүдү коллективтериниң хөй кезин улусчу уран-шеверлериниң амылдарының делегация организааставайн барганмыда.

Уран чүдү коллективтериниң репертуарын ам-даа шын шилеп албайн турар. Боттарыга күч четпес чүдүдү шилеп алган, кошка күөсүлдүр тургулаары хөвөр. Бот-ты-ныгыр артистериниң ситен кулдурамы, мергеняли ам-даа куду, өөрдилге, репетиция көчүгү амыр.

Кулдура албан черлериниң материалдык базазын эки-жидер талазы-биле көрдү-дениң бирги эөлчөөн дүргү-лүдү чамдык колхозтарын баштаар черлери, совхозтар-нык директорлары, нөдө Со-веттер болгаш кулдура албан черлери чамдык хөмчө-лерин ал, клубтарга театр креслолары, музыка херексе-лдери, концерт хептери салып аларыга элөөн хөй акша-хөреңгини үндүргөн.

Чөөн-Хөмчиктин «Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөд», «Бол-шевик» совхозтары, «Искра», «Октябрь» 30 чыл оол, Ленин ансамблине үдөткөч хөмчө-сыгыткан ансамблиниң өкү-нү кижин магадал хамвас.

Чөөн-Хөмчиктин Иймде, Кызылдын Терез-Хөдө, Өвү-рун Хаядагында, Бай-Тай-гайың Кызыл-Дагда, Барымал-Хөмчиктин Барымта дээш өскө-дө черлерде уран чүдү коллективтери тыва национал хөмчө-сердериниң — ийи, бызаачык, доштузуур, хомустуң — ансамблидерини тургузап алган ойнап турары содун.

Оң-биле чергелештир көрдү-дениң бирги эөлчөөн уран чүдүдү коллективтериниң репертуарын чөтпес тала-ларын база айткан.

Чамдык районнара ийи-чангыс уран чүдү коллек-тивтерин хүн бурунун анаа-ла эстрада концерттерин бараал-гадып, харын-да төмөзүгө дүшпөк, халдыр боданаан чиг программалыг концерт-терин көргүзүшкөн. Ынчалыг байдал Терез-Хөд, Өвү, Улуг-Хөм районнарыга болгаш Кызылдын нөдө коллектив-теринге тургулаан. Моон чыдаганын база-ла ра-йоннарың оргкомитеттери-

ниң кеңигүнери быжыгаан черлеринге өй-шаада бар-бай, арга-сүмөйи бербейн турганмыда. Бирга ээлчегиниң база бир четпес чүдү — уран чүдү коллективтериниң хөй кезин улусчу уран-шеверлериниң амылдарының делегация организааставайн барганмыда.

Уран чүдү коллективтериниң репертуарын ам-даа шын шилеп албайн турар. Боттарыга күч четпес чүдүдү шилеп алган, кошка күөсүлдүр тургулаары хөвөр. Бот-ты-ныгыр артистериниң ситен кулдурамы, мергеняли ам-даа куду, өөрдилге, репетиция көчүгү амыр.

Кулдура албан черлериниң материалдык базазын эки-жидер талазы-биле көрдү-дениң бирги эөлчөөн дүргү-лүдү чамдык колхозтарын баштаар черлери, совхозтар-нык директорлары, нөдө Со-веттер болгаш кулдура албан черлери чамдык хөмчө-лерин ал, клубтарга театр креслолары, музыка херексе-лдери, концерт хептери салып аларыга элөөн хөй акша-хөреңгини үндүргөн.

Чөөн-Хөмчиктин «Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөд», «Бол-шевик» совхозтары, «Искра», «Октябрь» 30 чыл оол, Ленин ансамблине үдөткөч хөмчө-сыгыткан ансамблиниң өкү-нү кижин магадал хамвас.

Чөөн-Хөмчиктин Иймде, Кызылдын Терез-Хөдө, Өвү-рун Хаядагында, Бай-Тай-гайың Кызыл-Дагда, Барымал-Хөмчиктин Барымта дээш өскө-дө черлерде уран чүдү коллективтери тыва национал хөмчө-сердериниң — ийи, бызаачык, доштузуур, хомустуң — ансамблидерини тургузап алган ойнап турары содун.

Оң-биле чергелештир көрдү-дениң бирги эөлчөөн уран чүдүдү коллективтериниң репертуарын чөтпес тала-ларын база айткан.

Чамдык районнара ийи-чангыс уран чүдү коллек-тивтерин хүн бурунун анаа-ла эстрада концерттерин бараал-гадып, харын-да төмөзүгө дүшпөк, халдыр боданаан чиг программалыг концерт-терин көргүзүшкөн. Ынчалыг байдал Терез-Хөд, Өвү, Улуг-Хөм районнарыга болгаш Кызылдын нөдө коллектив-теринге тургулаан. Моон чыдаганын база-ла ра-йоннарың оргкомитеттери-

«Ч Е Л Э Э Ш» СИГЕНЧИЛЕРДЕ

«Тес-Хем» совхозта пинти-нин малаыга чөм белеткээр ажылдын темизи амыр үеде элөөн шынапчыла. Соолту 5 хонута солхозта 277 тонна эки шынарыг сигенни белеткээн. Совхозтун механизаторлары хову-тракторнуң 2 эвонларын ситен белеткелде туруушкун чок ажылдап турар.

Прессован ситенин сарааттаар акылга сокуткун тус-тай эртеңингер, асыл-сад ажылдакчылары доктаамал шөптөн турар. Сигенчилерин аш-чөм-биле эки халдырган.

Суурдан ситениң бригадана көрөр библиотекка-биле ур-ачтен литературанык болган көдөз ажил-агынын, техника-нык язы-бүрү номнарын, солдуннарың чаа номерлерин ашпарып турар.

Совхозтун «Челээш» дээр агиткультбригаданы (удур-тукчуу Циңмет Чечек) эртең анык төмөңдүдө ситениң бригадана көрөр, солун программалыг концертти бараалгааткан. Ошкү-Саар Күн-зеттин, Николай Оювнук му-лаарын, ташы бөлүүвүң клуб, үзөк улустун ташыла-кык» деп ташыны көргүс-көн. Бистин артистерин ам О. Шынаалыг ситениң черинге болгаш «Ак-Эрик» колхозтун ситениң бригадаларына концертти бараалгааткан.

Э. ЧОДУД.

ССРЭ

50

ССРЭ-ниң 50 чыл бозур баралдынга бараалгадып турар. Бүгү-россиянык көдөз уран чүдү көрдүлөңиниң бир-ден эөлчөө чөм-чөдө бугу-ле чөмчө коллективтериниң хөй кезин улусчу уран-шеверлериниң амылдарының делегация организааставайн барганмыда.

Уран чүдү коллективтериниң репертуарын ам-даа шын шилеп албайн турар. Боттарыга күч четпес чүдүдү шилеп алган, кошка күөсүлдүр тургулаары хөвөр. Бот-ты-ныгыр артистериниң ситен кулдурамы, мергеняли ам-даа куду, өөрдилге, репетиция көчүгү амыр.

Кулдура албан черлериниң материалдык базазын эки-жидер талазы-биле көрдү-дениң бирги эөлчөөн дүргү-лүдү чамдык колхозтарын баштаар черлери, совхозтар-нык директорлары, нөдө Со-веттер болгаш кулдура албан черлери чамдык хөмчө-лерин ал, клубтарга театр креслолары, музыка херексе-лдери, концерт хептери салып аларыга элөөн хөй акша-хөреңгини үндүргөн.

Чөөн-Хөмчиктин «Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөд», «Бол-шевик» совхозтары, «Искра», «Октябрь» 30 чыл оол, Ленин ансамблине үдөткөч хөмчө-сыгыткан ансамблиниң өкү-нү кижин магадал хамвас.

Чөөн-Хөмчиктин Иймде, Кызылдын Терез-Хөдө, Өвү-рун Хаядагында, Бай-Тай-гайың Кызыл-Дагда, Барымал-Хөмчиктин Барымта дээш өскө-дө черлерде уран чүдү коллективтери тыва национал хөмчө-сердериниң — ийи, бызаачык, доштузуур, хомустуң — ансамблидерини тургузап алган ойнап турары содун.

Оң-биле чергелештир көрдү-дениң бирги эөлчөөн уран чүдүдү коллективтериниң репертуарын чөтпес тала-ларын база айткан.

Чамдык районнара ийи-чангыс уран чүдү коллек-тивтерин хүн бурунун анаа-ла эстрада концерттерин бараал-гадып, харын-да төмөзүгө дүшпөк, халдыр боданаан чиг программалыг концерт-терин көргүзүшкөн. Ынчалыг байдал Терез-Хөд, Өвү, Улуг-Хөм районнарыга болгаш Кызылдын нөдө коллектив-теринге тургулаан. Моон чыдаганын база-ла ра-йоннарың оргкомитеттери-

чылдыга тураскааткан хөй талазы болгаш ханы уткаалыг солун программаларын көргүсүлдө. Көрдүлөңиниң бирги эөлчөө бистин республикага хөй национал совет удустарыг культуразынын болгаш уран чүдүлүнүн чаа көрдү-лүшкүлүнүн база уран чүдү көрдүлөңини чорударынын база бир чаа хөвери болуп эркен.

Улусчу чогаалдыга салым-чаланын кижилерин, чаа чүдүлдерин тыл илердеринге болгаш, чоңуң хөй-ийин идекпей соңуургалы болгаш оларын уран чүдүге ымак-шылын улам көдүреринге көрдү-дү хуул салдары болган. Оон херечин — көрдү-дени бирги эөлчөөн бот-тымын-мү уран чүдүдү кириңкис-лериниң саны барык 1,5 кат-тап көдүлөңин, көрдү-дениң идея талазы-биле улам эки-жидер база бот-тымын-мү ар-тистерини ойнаар мергеняли-нин улам бөдөөн ол.

Бот-тымын-мү уран чүдү коллективтериниң оюну-биле чергелештир, бирги эөлчөөн районнарың агитбригадаларын көрдү-дениң база эркен. Чижээ, Өвүр районга Чаа-Суурдун «Аян», Сагы-нын «Хараачыгай», Торгалы-нык «Хөмүс», Солчурун «Кө-дө-Буга», Халдагытын «Ча-дага» деп агитбригадаларын көрдү-дени болган. Чам-дык районнара, чижээ, Бай-Тайга, Барымал-Хөмчик, Өвү болгаш Кулдурут сугура улусчу уран-шеверлериниң кыл-дыгынын делегациян база организаастады.

Бистин республиканың суураарына агиткватираларын өг-бүлө болгаш квар-талдар, кудумчулар база ал-бан организаация черлериниң концерттерини артистери тап-чыл апарган.

Уран чүдүгө чоңуу, калба-биле хаара турарына, салым-чаланын кижилерин тыл үдү-дүреринге ол көчүгү үдүт ужуру-дуулап. Ындыг кон-цертер бо улааа көрдү-дениң бирги эөлчөөн баштайгы халды болуп, республиканын суураарынын барык хөй кезинге эркен. Ындыг концерттер чүгө Виң-Хем, Кая-Хөм болгаш Танды районна-ра эртейи турары чөтө таар-мыска чок. Бо районнарың суураарына чүгө түңкөз концерттер эртилээ.

Бистин республикада агит-кватиралар боттарынын үжүр-дуузын амыдыралга шынаптыган-даа, курттакчы

чөөнүк ортууна авторитет-тиң апарган. Агиткватиралар концерттеринге ол казынын үдүгү ызылгыч чоңууң 50—60 хуузу кирип, 15—20 тар чедир наамдыг кижилер ботта-рындык салым-чаланын көр-гүзүп турар. Ындыг концерттер Чөөн-Хөмчик, Барымал-Хөмчик, Эрип, Өвүр район-нарыга бедик дөңгөлө эр-келдөө. Чижээ, Чөөн-Хөмчик районун Хаймарык, Ийме, Алдан-Маадыр, Сүт-Хөд, Эр-зинин Эрип, Бууду-Бажы, Бай-Даг суураарына солун болгулаан. Эриңиниң № 6 агиткватиралар районун Кулдура бажынык ССР Эвилеңиниң 50 чылдыга ба-раалтакан тусвай концертти көргүсө.

Чөөн-Хөмчик районда «Сүт-Хөд» совхозтун Каров салбырының Кара-Чыраа салбыра эркен көрдү-дени № 3 агиткватирал (удуртукчуу З. Ховалыг) биле № 2 агит-кватирал (удуртукчуу С. Ондар) бирги, ийги черлерин ээлдөө. Бирги черин ээлдөө агиткватиралдың артистери Хову-Аксандың «Тываболалт» комбинандыгы эскүрүшкөөн пүткө-биле шаңдаткан.

Бөра-Тайга суурун көрдү-дениң бирги чери № 6 агиткватирал (удуртукчуу почтачы Ховалыг Талар) ээлдөө. Бо коллектив болу-туктай агитбригадалыг. Ол агитбригада Сүт-Хөд дөңгө-лөң эрип, солун оюн-кон-церти көргүзүп чоруп турар. Бо агиткватиралдың бот-ты-мын-мү артистери концерт кестимерин боттарынык кү-нөсү-биле даарааш, клузуага белек кылдыр дужааган. Улуг-Хөм районун Чааты суурун бир агиткватирал «Эвилеңден» республика-лар деп ханы уткаалы бол-гаш солун чөчө чогаалдыг болгаш музыкалыг коргуу-нун бараалгаат. Ол концерт-тин элүүстастары башка Га-лина Орускул, елесарь Га-лина Сагал-оол, елесарь Га-лина Сагал-оол, Сергей Сым-чан олар болган.

База бир чижек, Барымал-Хөмчик районун Док-Тө-рө-нин суурун курттакчылары моон мурунда уран чүдүге ындыг көчүгү таңдышмайын турган. А бо байбаралдыг чыда оларын идеянык бе-дөө. Суурда 14 агиткватир-а бар. Кватиралар концертине 200 амыр улуг наамдыг чөп арышкен.

Агиткватирал бүрүч кон-цертин бистин Төрөөн чурту-

ма удустарың найыралды, Ленинчи национал политика-нык амыдыралга чайышпап турганмыда. Бирга ээлчегиниң база бир четпес чүдү — уран чүдү коллективтериниң хөй кезин улусчу уран-шеверлериниң амылдарының делегация организааставайн барганмыда.

Уран чүдү коллективтериниң репертуарын ам-даа шын шилеп албайн турар. Боттарыга күч четпес чүдүдү шилеп алган, кошка күөсүлдүр тургулаары хөвөр. Бот-ты-ныгыр артистериниң ситен кулдурамы, мергеняли ам-даа куду, өөрдилге, репетиция көчүгү амыр.

Кулдура албан черлериниң материалдык базазын эки-жидер талазы-биле көрдү-дениң бирги эөлчөөн дүргү-лүдү чамдык колхозтарын баштаар черлери, совхозтар-нык директорлары, нөдө Со-веттер болгаш кулдура албан черлери чамдык хөмчө-лерин ал, клубтарга театр креслолары, музыка херексе-лдери, концерт хептери салып аларыга элөөн хөй акша-хөреңгини үндүргөн.

Чөөн-Хөмчиктин «Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөд», «Бол-шевик» совхозтары, «Искра», «Октябрь» 30 чыл оол, Ленин ансамблине үдөткөч хөмчө-сыгыткан ансамблиниң өкү-нү кижин магадал хамвас.

Чөөн-Хөмчиктин Иймде, Кызылдын Терез-Хөдө, Өвү-рун Хаядагында, Бай-Тай-гайың Кызыл-Дагда, Барымал-Хөмчиктин Барымта дээш өскө-дө черлерде уран чүдү коллективтери тыва национал хөмчө-сердериниң — ийи, бызаачык, доштузуур, хомустуң — ансамблидерини тургузап алган ойнап турары содун.

Оң-биле чергелештир көрдү-дениң бирги эөлчөөн уран чүдүдү коллективтериниң репертуарын чөтпес тала-ларын база айткан.

Чамдык районнара ийи-чангыс уран чүдү коллек-тивтерин хүн бурунун анаа-ла эстрада концерттерин бараал-гадып, харын-да төмөзүгө дүшпөк, халдыр боданаан чиг программалыг концерт-терин көргүзүшкөн. Ынчалыг байдал Терез-Хөд, Өвү, Улуг-Хөм районнарыга болгаш Кызылдын нөдө коллектив-теринге тургулаан. Моон чыдаганын база-ла ра-йоннарың оргкомитеттери-

«Ч Е Л Э Э Ш» СИГЕНЧИЛЕРДЕ

«Тес-Хем» совхозта пинти-нин малаыга чөм белеткээр ажылдын темизи амыр үеде элөөн шынапчыла. Соолту 5 хонута солхозта 277 тонна эки шынарыг сигенни белеткээн. Совхозтун механизаторлары хову-тракторнуң 2 эвонларын ситен белеткелде туруушкун чок ажылдап турар.

Прессован ситенин сарааттаар акылга сокуткун тус-тай эртеңингер, асыл-сад ажылдакчылары доктаамал шөптөн турар. Сигенчилерин аш-чөм-биле эки халдырган.

Суурдан ситениң бригадана көрөр библиотекка-биле ур-ачтен литературанык болган көдөз ажил-агынын, техника-нык язы-бүрү номнарын, солдуннарың чаа номерлерин ашпарып турар.

Совхозтун «Челээш» дээр агиткультбригаданы (удур-тукчуу Циңмет Чечек) эртең анык төмөңдүдө ситениң бригадана көрөр, солун программалыг концертти бараалгааткан. Ошкү-Саар Күн-зеттин, Николай Оювнук му-лаарын, ташы бөлүүвүң клуб, үзөк улустун ташыла-кык» деп ташыны көргүс-көн. Бистин артистерин ам О. Шынаалыг ситениң черинге болгаш «Ак-Эрик» колхозтун ситениң бригадаларына концертти бараалгааткан.

Э. ЧОДУД.

ЧЕЛЕРНИН ИСКУЛШКЕНИ

(Бичи тоожу)

(Тоожу, Эгеи № № 137, 175, 181 «Шында».)

Ойт-сиген четки берген,
 Ымыра, сөзүн шилээң дажы
 кулактарга уюк. Көксүз-
 дерде көчүрүштөн чыныга
 кылаштыгыңа, хулуктер
 тылажыр.

Бир-ле дүйшөтө ээим эдээн
 оодуру доруг аытты кижя
 тортуу ор. Чоошунулап келээ-
 де—ачам! Өөрөңдөңдөн чу-
 гаалаар чүтө тыплай, каалап
 каан өргөн дег апарган тур
 мен. Сактырымга, чырык хуя,
 тапты мени эргелдешти шог-
 ган, долгандыр турар ногаан
 ээим-арга — бүгү бойдуз бар-
 ла байла-биле мени куспак-
 кан ышкаш болду.

Ачам чыныга чедип кел-
 геш, бажымы суйбаас:

— Кандж каларыңа тур
 сен, огулум? Сени мында хө-
 вөр деп чорумал кижидең
 дынаш, чедип келдим. Аван-
 нын сагынганы мырмалы хөл-
 чөк — диди.

— Сөзү-биле кады чанар
 мен ала, ачай?

— Ычанамай канчаар. Ча-
 нар сен, огулум.

Өткө келгеш, ачам олурган-
 нар-биле амыр-менди солук-
 каш, чыныкы баарында бас-
 пактаан араак олуруп алды.

Ачамны бир-ле дугаар көрүп
 каан чүтө дег, кайгап-ла олур
 мен.

Кара чычыдан даараан шы-
 ва төнүг, кара дааламба
 чүрүрүт, орус майкыташ-
 тарлыр, бажыны дүңгүн та-
 зарты чулууп каапкан. Ачам
 уругулу дөңгүр чоруп кижя.
 Эргн орус шялаа база келип
 алган болду. Бо-ла бүгү ади-
 хени ачамны аныксыдып, аян
 кирип чорупуу илден.

Чууун-даа мурунда Чыны-
 чини авазы шуугап үйдү.

— Дарган-даа баймыр дөб
 берип-тир. Иди-кейин көрбөс
 бе?

Чодураанын авазы таапкы-
 зыпкы миян арт кырынга
 ышкаш кылдыр уруп ора,
 атамда айтыра-дыр:

— Ам кайда ажылдап тур
 сиз?

— Орустар-биле кады чүгөй
 өргөлдөп турдум. Суурже кө-
 жүр көрө берген. Биздин тала-
 а деп болуп чор мен. Уругу-
 рын-даа сургуулаар өбү кел-
 ген. Боларымын эртем-сургуу-
 ла.

— Ача, мияла «Чылбыга-
 Калай» бар. Кырган-авам сүт-
 ге баар орукта—деп чорумал
 болду. Ам кайда ажылдап тур
 сиз?

— Орустар-биле кады чүгөй
 өргөлдөп турдум. Суурже кө-
 жүр көрө берген. Биздин тала-
 а деп болуп чор мен. Уругу-
 рын-даа сургуулаар өбү кел-
 ген. Боларымын эртем-сургуу-
 ла.

Монгуш ДОРЖУ

— Бетнерде, кат-ве—дээш
 сунду.

— Ойт, ойт авазым!— деп,
 чоруй кырган-авам шиди ийи
 холдап сегирин алды.

— Спирт деп орус арага-дыр
 ийи, кат-вей.

— Эргенде утбам кай ба-
 ганы ол, кырган-авай?

— Пок хайт. Дераан чедип
 келир, огулум. Каш хоюн көрө
 берди. Аким Караш капала-
 рын көзө берген. Мургу эки-
 ри чалаас—дээш, пос кургу-
 га бооп каан чоран борбак
 ак чигири менз ап берди.

— Даукаар үкүп келгеш, мя
 ннда, чаш хаактар аразында
 буга шазыга баргаш, сугга
 көрдүңүз олур мен. Бажым
 дүңгүн өскөн хөлчөк. Дедар
 аге маини келгеш:

— Бажымын чүлүп бөйт,
 ачай—дидим.

Кырган-ачамны баш чүлү-
 дер чидит кестин-биле бажым
 дүңгүн ачам ша-даа чедирбеди.

— Ачай, ачай! Ам-даа олур!
 Дүү ол көр даан. «Чылбыга-
 Калай»-дыр—деп кышкы-
 рып-ла үндүм.

— Кайы? Чүү кайды?— деп,
 ачам база девлексей берген
 ышкаш болду.

— Дуу өзен аксында олур-
 — Аа. Эргн оваа-дыр ийи.

— Аа. Эргн оваа-дыр ийи.
 Чып каан даштар аян. Чед-
 бергеш, көрээли харын. Демги
 хуурмак чүвөлөр мыча дидир-
 ле бе?

— Ийе—дээш, Балдыны
 тоолунда эгелээш, билген-
 көргөнүмиз ачамга төөгүп бер-
 дим.

— Хөкүй огулум! Мын-
 да-ла келир чүвенин! Бо-дур
 сени коргудуп турган «кала-
 й» дээш хорум чанында чоруп-
 келди.

— Көрүмгө, ийи куу өргөн-
 төй-ле азт челини хылдары,
 аням-бүрү пестер кеонидите-
 ри батлап каан тур.

— Ачам адынын мык чели-
 ден каш хылдар үзе сол ал-
 гаш, өргөнүмиз бирээзиле
 батлап катты.

— Ону чүте баглап каарын
 оа, ачай?

— Чоонуу чаччылы-дыр
 ийи, огулум. Өзүп келгеш, бо-
 ду биле бээр сен. Харын-даа
 бо сваанын алаанда чүдөр
 барын, бо-ла чок-кавы арга
 сыгарынын байлаан тывар эр-
 темден-даа апаарыны канчал
 бияр. Чүтө кызып өөрөйриңи
 ден хамаарыр-дыр ийи, огу-
 лум—деп, ачам чатады.

— Кызып өөрөйри мен деп иш-
 тимде дагырагалдым.

БЕШКИ ЭГЕ

Кырган-авамны көрбөзүң-
 ден бээр чыныс-ла чы эрсе-
 да, шуут-ла бууруу шугага-
 чы аларып-тыр. Бодум-даа
 өзүп келгеним ол ынаан.

Ажы-шүжүгүлү кижяте
 курт-кымыскаж чези бир бер-
 ге, ойт-сиген онар че бир
 берге дийип кырганарыңа чү-
 гаалаар чүтө тыплай, каалап
 каан өргөн дег апарган тур
 мен. Сактырымга, чырык хуя,
 тапты мени эргелдешти шог-
 ган, долгандыр турар ногаан
 ээим-арга — бүгү бойдуз бар-
 ла байла-биле мени куспак-
 кан ышкаш болду.

— Ача, мияла «Чылбыга-
 Калай» бар. Кырган-авам сүт-
 ге баар орукта—деп чорумал
 болду. Ам кайда ажылдап тур
 сиз?

— Орустар-биле кады чүгөй
 өргөлдөп турдум. Суурже кө-
 жүр көрө берген. Биздин тала-
 а деп болуп чор мен. Уругу-
 рын-даа сургуулаар өбү кел-
 ген. Боларымын эртем-сургуу-
 ла.

— Ача, мияла «Чылбыга-
 Калай» бар. Кырган-авам сүт-
 ге баар орукта—деп чорумал
 болду. Ам кайда ажылдап тур
 сиз?

— Орустар-биле кады чүгөй
 өргөлдөп турдум. Суурже кө-
 жүр көрө берген. Биздин тала-
 а деп болуп чор мен. Уругу-
 рын-даа сургуулаар өбү кел-
 ген. Боларымын эртем-сургуу-
 ла.

ӨГБЕЛЕРНИН АРГАЗЫ-БИЛЕ

Искон чорде Палкин дээр
 районун «Ильичиниң орду»
 колхозунун бажыстарына
 мык кижялери бестин ша-
 гында ала-өбөдөрлик—
 криничин-саданнар дег сымт-
 кып, четин болган өскө-
 даан чыныс-көрсөткөч мөк
 бажылар чоруттарар.

Бир-ле эртен колхозтун кол
 агроному В. И. Васильев кал-
 бак дүңгүн хемеге аксон той
 шыкымштар, хендир арга-
 ты, он шаа борбак-борбак сөй
 даштары, ол-ла хире сангыч
 ширбиладерин болган турки
 дээр маш бадымын чуугуу
 тура:

— Бо кезже балык жүгү
 ижериче чалап тур мен
 деп, чуугаалаар мындын ба-
 ган.

Оң соонда Наука холдугу
 мугадураанын бирөөнүн
 Василий Иванович мөк ба-
 дымын-биле кезип алган да-
 гымштарын бирөөнүн сугу
 дүңгүнө кадай хаккан, алаа
 хендиринч бир уакун болааш,
 оң бажыга ширбиладер чы-
 нып шараан соонда, суг дү-
 күңө кирипкен.

Кезже ол хөлчө чорутува,
 Василий Иванович хөмө ш-
 кен, мен сымтыг шүр туади
 алаан олур мен. Хөмө хуур-
 же сугу бичи-даа даш-
 тадырыңа чорам, байтай-
 гы өргөнө бүүдү чезе бер-
 геш. Ычан-на Василий Ива-
 нович боле шараан, суг дү-
 күңө салып каан ширбиладер
 кончуг дүңгүн ушта таттып
 кезирге, мен чүтө бош, шү-
 рүм-биле дозулган мен. Иаңг
 хуң ширбиладер хөмөгөнө
 девлекен турган болык ша-
 гда-ла хөмө шитпиде чидир.

Чарлык шак четпес үе шит-
 тес-ле болуп кочал ала-буга-
 лары болган тегинг балык-
 тарын «чыны» шаан алган
 бе. Кезже шылап-ла, тергип
 алдыны кадык мөкү шке-
 нниис ол чүте.

Искон.

И. МИЛОВ.
(СЭТА).

ДЕКАБРЬ 30-ДЕ

ССРЭ-иң ДОСААФ-иңи чө-
 дүк лотереяның ийги үн-
 дүргөсүнүн ийи миллион
 дугаарык билдип салды та-
 ранында. Таджикистанда, Уе-
 рганида, Узбекистанда, Кран-
 овар болган Красноярск
 крайларда, Ростов болган Ка-
 ланинград областарда билет
 таратылганы эни чорун турар.
 Билеттерин бүүдүргө болган
 тудуг черлеринде, колхозтарда
 болган совхозтарда, алаан
 болган өрөөндөгү черлеринде,
 бажым эргелдеринде салды
 турар. Иитизин-биле 40 ми-
 ллион рубль түңгү билеттер
 ны таратыр.

Ийги үндүргөсүндө тира-
 ж 1972 чылдын декабрь 30-де
 болду. Алаа 3 миллион 600
 муң ойнашкыны билеттер
 турар.

(СЭТА).

АРЫГ ИШТИНГЕ БОДАЛ

Элдеп солун, кайган ханнас чаражында
 Эрхемесим ногаан арым эргип келдим.
 Чидгис, чаттын чыдын тынган мага хандым.
 Чимис, хаттын дөжөкүн чып алдым.

Чараш каанын көргөткөнгө чектериниң
 Аразыга сеткип хандыр тааладым.
 Чараш дошкун саарыганы шапкын хемини
 Аража сууга эшитип чүпүп серектейдим.

Бодап турдум: чырык хуңуң ачымында
 Бойдуз мөңгө чуртталганы чүтө-дир бо.
 Шүптү чүтө мөңгө шама шимчешкениде
 Чуртталга дөңг, болрал дөңг девлекседе

Чемейинч дээрде сымдык бедик-даа бол,
 Чериян кыры байлап чараш кайгамчык бол.
 Делегейде чүдөн артык күштү көрдүм,
 Дээди чүтө кижя-дир деп малап билдим.

Кырган чери чалымдаткан чартыкчы,
 Кыргаян ичи чуртталганын чалаймын,
 Амыг шалым чогадыкчы кижяи сен—
 Алдар-дыр сен! Буян-дыр сен! Маадыр-дыр сен!

В. СПАСКИЙ — Р. ФИШЕР

О н г у с а ы г

РЕЙКВЯВИК. (СЭТА). Делегейге хөл-шыдыраа
 талазы-биле бирги чер дээш Борис Спасский биле
 Роберт Фишерин аразында маргылаанын август-
 3-те онгу салгы сонгарлаттыганын. Ак тала-
 биле ойнаан Р. Фишер бодунун 41-ги көжүн бижип
 алган. Оюнуку август дөртө үргүдүлгөн.

„ЧЕДЕР“ КУРОРТТА ЧЕТПЕСТЕР

«Чедер» курортту бестин
 республикада сураттыг ма-
 дыктыкта чөрлериниң бирээ-
 ан. Он тургустунгадал бээр
 дөртө чыл чедип турар.
 Хей чыдырыма дургузунда
 маңа чүтө-чүс кижялөр ботта-
 рымын мадыкшылып сегиткен.
 Бо курорттук республикада
 дашкар баян сураткы бер-
 гени анаа таварыла өвөс.

Алаа бо чыдыра бир-
 гинити сооонарында бөөлү 300
 аяңг кижя дыштаган. Чедер
 хөлдү малгазы болган суу
 хол, бут, сөөк арыг кижя-
 лерин, хөрөжөнөриңи хө-
 сүрөө аарыгларыңи эмбөр-
 те аажок таарышкан. Чыгыч
 хуварде турумадыр Чедер
 хөлгө хөмөлөөр, магалын
 чүү дээр! Ала-ала өдүр-
 терини, азы ая-ак кастары
 төшөл, тавар эшитип чору-
 руу көрөгө, солуп болган ча-
 раш. Ынчалза-даа хамык
 укур мында өвөс. Кол чүтө
 мадыктыкта чөриде аылды-
 дыч үрө-түңкөлдүн, оң дыш-
 танкычларга таарычталып
 болуру чүтө айтыр.

Маңа эмбериң-биле дыш-
 танк келгөриңиң хөй кө-
 зөңгүн келген экилч Чедер.
 Бо кайгы сезем үешиде «Че-
 дер» Москвадан, Красноярск
 крайдан, Хакасиядан база хөй
 кижялөр дыштаган. Красно-
 ярск крайдан келген И. До-
 лганов, В. Кавригин, И. Па-
 нов, Хакасиядан Т. Голцов,
 М. Меркулов олар боттарыны
 мадыкшылыгыңа дыкма эки-
 лөөн чуугадык олурар
 болду. «Тес-Хем» совхозтун
 У. Шынаа сөлбөриңа чөри
 чыл аяңг хөй маддап келген
 Херелма Чооду курортта эм-

веткениңиң соонда холу, бүүдү,
 чүдөри ыстап шылаары
 чидкени, уйгуу дыкма эки-
 лөөн бааа өрүштү-биле чу-
 гаалады.

Сагыш-сеткилдин өөрүшкү-
 зүп «Тыва кобальт» туду-
 гун эргелдештип тудуужуу
 Д. Каң-оол, «Дегес», «Күш-
 азылдың хөстү» совхозтар-
 ның магынары О. Оюң,
 Х. Бааан олар бааа илергей-
 деп олурар болду. Шынаа-ла
 «Чедер» уаг укур-дуалагы
 мадыкшылыга чөри.

Ынчалажок бо хоочун ку-
 рорттук ажим-чорудулаанын-
 да чамдык четпестер дыш-
 танкчыларын сегитк-
 чыны дүңгүрүн турар. Дыш-
 танкчылар ортузунга эмбө-
 ге профилаткыңи ажил-
 дык эми түңкөлдү болуу
 азы-чөмө шиңарында,
 оң алам-бүрү болуудан ба-
 за хамаарымы билдиргир.
 «Чедер» азы-чөмө шы-
 лары багай. Көдүндү-ла, ко-
 сөрдөндө шылап мунвер, сар-
 делкалар, кашпаар болуулар.
 Мооң бар чыдырааны, мыда
 поварларда тускай эргомниң
 кижяиңиң кол болуп турары-
 нда, азы-чөмө хуң бүрдө
 ассортментиниң дугайында
 кым-даа сагыш салбас. Чам-
 дык таварылады дыштанк-
 чыларга берге чөгуур чөм
 чедийей баар. Ылдыч байдал
 ношө айнып ортал үеңиде
 кат удаа болуулаан. Бир
 дыштанкчыга-ла хуңде 2
 рубль 70 көпөсүн азы-чөм

көрдүгөн. А хөрөк кырмада
 ол мракта дүшпөс. Чаа но-
 гаа аймаа-биле хандырын бо-
 туруун аргаалары бар. Чүтө
 дээрге, Тадыкыңи «Межеги»
 совхозунда, Дуржуга ста-
 нциясында ногаа аймаа ала-
 биле бар болбой. Курорттук
 директору эш Васильева ажил-
 дык эргелдештип эш Си-
 доркин олар бөжө шүптү са-
 гыш салабастар. Хамык дээр-
 ге эм-даа, суксуң-даа болуу
 чүтө чөмөңгү бирээш. Ону
 «Тилдөгө» совхозта четпери-
 биле бүүдүрү турар болгай.
 А курорттук дыштанкчыла-
 рын хамык-биле хандыр дү-
 гайында кым-даа сагыш сал-
 бас. Столоянда азы-чөмө
 чедипшөп элдептиг. Дөрт
 стол-ла бир хөмөңгү.

Курортка көп турар кижя-
 ларын культурутуп хулаан
 алыры, оларкы сагыш салыры
 администрация чөриңиң ху-
 лдөгөш. Бо талазы-биле чет-
 пестер хөй.

Дыштанкчылар эмченин
 айтканын бүүдүргө магалыга
 болган дустуг сугта (ынаан-
 га) кырап турар. Ынчалза-
 даа ванналарын суун солу-
 вай баар таварыла хөй. Хө-
 рөжөнө кижялөр кырап ту-
 рар чөриде анык оолдары, а
 эр кижялериңиде кыстары
 аныкчылар кылдыр кирип
 каан. Бо орук дыкма өткөч
 байдалдыг.

чүтө турган хөй таңдар, те-
 рендер шүптү кураша.

Курорт девисээриниң сан-
 тарды байдалы куду девлек-
 се. Хөл кыдында шидер,
 көрсөрдө овалдаан берт-
 лөөн чыдыр. Оларды дышта-
 ган чоңун күжү-биле аптап
 арыгларыңи чүтө орталы-
 тап болбас деп. Хөмө ш-
 терин, хөмөлөриңи корум-
 тумуулаан. Иитизин-биле он
 хөмө бар. Ынчалза-даа олар-
 нын аныктырын чүтө бот-
 тарыны амыр-дыкын харан
 ой-чангыс кижялөр өрөд-
 деринге шыгач алыр, чам-
 дык уаус шүптү курут кадыр.
 Хөмө шитишкениң ичинин
 талазында копкай хайга-
 рын турар. Чамдык кижялөр
 шак-шагы-биле хөмөлөр чө-
 рүктөр бар.

Анык-агы эргелдештип
 харымаала чөгүндө дыш-
 танкчылар хуңде дөңгөй-
 гө хөмөлөр ийи орунар
 хөдүк кайы-даа талазында,
 «Тилдөгө» совхозта баар
 орукта бөвүн чыгындаар.
 Мындаг байдал-биле өтөкөп
 олурар болуу бе?

Чооста чаа Красноярски-
 ниң курорттар талазы-биле
 чөвүлөткенин дарыганын ор-
 далычым Н. Любутик бол-
 ган даргалар он курортта
 чөриңнар. Чамдык четпес-
 терге хамаарыштыр амыр-
 долгар хөмөлөриңи азыр
 боор деп дыштанкчылар
 маалаар. Ынчалажок кав-

дык-даа өскөрлөтө болбас.

Дыштанкчыларын хулаан
 азыры, оларкы чыныс чө-
 руруун организмастан тура-
 рында четпестер бар. Чөжө,
 Красноярск, Абакан курорттук
 чамдык штер юль 23-те эр-
 тенги самолет-биле ужуудуп
 чараш турган. Курорттук ад-
 министрация чөриңиң тран-
 спорт-биле ой-шаанда хандыр-
 баанында оозаалан.

Чедер курорттук девисээр-
 инде анаа мөңгө чоңуу хөй-
 айт кивир көскү агитация
 чөк. Чамдык четпестерин эс-
 керген дыштанкчылар олар-
 ны өдөр дугайында арга-сүмө
 кадарга курорт директору эш
 Васильева дыңзар чөңүч
 чөк. Харын-даа «Силер аарыг
 кивирлер администрацияңиң
 амыр-хөргөңө каржыр эрде-
 р чөк» деп, доңгүн хары-
 лар. Курорт чүтө чыгы хөй-
 де ажалдаар болган дошта-
 мал кыраптар тывары берге
 деп директор тыдык эш Ва-
 сильева чаа директор эвөс-
 ле болгай. Элөөн каш чыл
 аылдап келген, аылдың
 үш-тин билер хире болган
 кижя. Хамык укур оң чөң
 ортузунө кирбөс, кижялөр-
 лий арга-сүмөңгө аныктык
 чоруду ала аылды мындыг
 четпестер болуп турары бил-
 диргир.

Курорттук ажилында чет-
 пестерин эңип амыр талазы-
 биле бөтүг хөмөлөр азыры
 профилдериңиңиң область
 чөвүлөткенин негеттештип ту-
 рар деп болуу мен. Дыш-
 танкчылар ову маал-даа ту-
 рар.

С. СЕМЕНТЕП.
Кымык хоорай.